

1978

‘Wakker worden, genie.’

Rothstein had geen zin om wakker te worden. De droom was te fijn. De droom ging over zijn eerste vrouw, maanden voordat ze zijn eerste vrouw werd, zeventien jaar en van top tot teen volmaakt. Naakt en glanzend. Ze waren allebei naakt. Hij was negentien, met vieze nagels, maar dat had ze niet erg gevonden, toen nog niet althans, omdat zijn hoofd vol dromen zat en dat was het enige wat haar iets kon schelen. Zij geloofde nog sterker in de dromen dan hij, en terecht. In deze droom lachte ze en reikte ze naar dat deel van hem waar ze het gemakkelijkst bij kon. Hij probeerde dieper in de droom weg te zinken, maar toen begon er een hand aan hem te schudden en spatte de droom als een zeepbel uit-een.

Hij was geen negentien meer en woonde niet meer in een tweeka-merflatje in New Jersey; over zes maanden werd hij tachtig en hij woonde op een boerderij in New Hampshire, waar hij op aanwijzing van zijn tes-tament ook zou worden begraven. Er stonden mannen in zijn slaapkamer. Ze droegen bivakmutsen, een rode, een blauwe en een kanariegele. Hij zag dit en probeerde te geloven dat het gewoon weer een droom was – de fijne droom was overgegaan in een nachtmerrie, zoals dat soms ging – maar toen liet de hand zijn arm los, greep zijn schouder en trok hem op de grond. Hij stootte zijn hoofd en slaakte een kreet.

‘Hou daarmee op,’ zei een ander. ‘Wil je hem bewusteloos hebben?’

‘Moet je kijken,’ zei de derde, en wees. ‘Die ouwe heeft een stijve. Lag vast heel lekker te dromen.’

Blauwe Bivakmuts zei: ‘Hij heeft een stijve omdat hij moet pissen. Verder krijgen ze hem niet meer omhoog op die leeftijd. Mijn opa...’

‘Hou je kop,’ zei Gele Bivakmuts. ‘Wat kan ons jouw opa schelen?’

Hoewel hij nog enigszins versuft was en gehuld in een steeds dunner wordende nevel van slaap, wist Rothstein dat hij in de problemen zat. Ze waren zijn huis binnengedrongen. Hij keek op naar het drietal dat opeens in zijn slaapkamer stond. Zijn oude hoofd deed pijn (aan de rech-terkant zou hij, dankzij de bloedverdunners die hij slikte, een flinke

bloeduitstorting krijgen) en hij voelde zijn hart met de vervaarlijk dunne wanden hard tegen de linkerkant van zijn ribbenkast bonken. Ze toren- den hoog boven hem uit, drie mannen met handschoenen aan en dikke geruite jacks onder die angstaanjagende bivakmutsen. Inbrekers, en hier zat hij dan, acht kilometer diep in de rimboe.

Rothstein probeerde de slaap van zich af te schudden en zo goed mogelijk na te denken en hield zichzelf voor dat één ding wel gunstig was aan de hele situatie: de bivakmutsen. Als ze niet wilden dat hij hun gezichten zag, waren ze van plan hem in leven te laten.

Misschien.

‘Heren,’ zei hij.

Mr. Geel lachte en stak een duim naar hem op. ‘Goed begin, genie.’

Rothstein knikte, alsof het een compliment was. Hij keek op de wekker op het nachtkastje, zag dat het kwart over twee in de ochtend was en keek toen weer naar Mr. Geel, die wel eens de leider kon zijn. ‘Ik heb niet veel geld, maar neem het gerust mee. Als jullie dan maar weggaan zonder me pijn te doen.’

De wind gierde en joeg herfstbladeren tegen de westkant van het huis. Rothstein merkte dat de verwarmingsketel voor het eerst dit jaar was aangeslagen. Het was toch net zomer geweest?

‘Volgens ons heb je heel wat meer dan een beetje.’ Dat was Mr. Rood.

‘Stil.’ Mr. Geel stak een hand uit naar Rothstein. ‘Sta eens op, genie.’

Rothstein greep de uitgestoken hand, stond beverig op en ging op de rand van het bed zitten. Hij ademde zwaar en was zich er zeer van bewust (zelfbewustzijn was zijn hele leven zowel een vloek als een zegen geweest) hoe hij eruit moest zien: een oude man in een slobberende, blauwe pyjama en zo goed als kaal, op een paar spierwitte, donzige dotjes boven zijn oren na. Dit was er geworden van de schrijver die, in het jaar waarin JFK president was geworden, op de cover van *Time Magazine* had gestaan: JOHN ROTHSTEIN, AMERIKA'S GENIALE KLUIZENAAR.

Wakker worden, genie.

‘Kom maar even op adem,’ zei Mr. Geel. Hij klonk bezorgd, maar Rothstein vertrouwde hem niet. ‘En dan gaan we naar de woonkamer, waar normale mensen met elkaar praten. Rustig aan. Even kalm worden.’

Rothstein ademde langzaam en diep en voelde zijn hart iets rustiger worden. Hij probeerde aan Peggy te denken, met haar borsten zo groot

als theekopjes (klein maar volmaakt) en haar lange, gladde benen, maar de droom was net zo ver weg als Peggy zelf, die nu een oud wijf was en in Parijs woonde. Van zijn geld. Yolande, zijn tweede poging tot een gelukkig huwelijk, was tenminste dood, zodat hij haar geen alimentatie meer hoefde te betalen.

Rode Bivakmuts liep de kamer uit en Rothstein hoorde gerommel in zijn werkkamer. Er viel iets om. Laden werden opengetrokken en weer dichtgeschoven.

‘Gaat het al beter?’ vroeg Mr. Geel en toen Rothstein knikte: ‘Kom mee dan.’

Rothstein liet zich de kleine woonkamer binnenleiden, begeleid door Mr. Blauw aan zijn linkerhand en Mr. Geel rechts. In zijn werkkamer ging het gerommel door. Straks zou Mr. Rood de kast openen, zijn twee colbertjes en drie truien opzijschuiven en de kluis zien. Het was onvermijdelijk.

Goed. Zolang ze de notitieboekjes maar lieten liggen en waarom zouden ze die meenemen? Schurken zoals deze willen alleen maar geld zien. Ze kunnen waarschijnlijk niet eens iets moeilijkers lezen dan de ingezonden brieven in de *Penthouse*.

Alleen van de man met de gele muts was hij niet zo zeker. Die klonk ontwikkeld.

Alle lampen brandden in de woonkamer en de gordijnen waren open. Wakkere burens zouden zich kunnen afvragen wat er in het huis van de oude schrijver aan de hand was... als hij burens had gehad. De dichtstbijzijnde burens woonden meer dan drie kilometer verderop, aan de grote weg. Hij had geen vrienden, kreeg nooit bezoek. De enkele handelsreiziger die bij hem langskwam, werd zonder pardon weggestuurd. Rothstein was een excentrieke ouwe kerel. Een teruggetrokken schrijver in ruste. Een kluizenaar. Hij betaalde zijn belasting en werd met rust gelaten.

Blauw en Geel leidden hem naar de leunstoel voor de tv die zelden aanstond en toen hij niet meteen ging zitten, duwde Mr. Blauw hem erin.

‘Kalm aan!’ zei Geel op scherpe toon en Blauw deed mopperend een stapje naar achteren. Mr. Geel had het dus voor het zeggen. Mr. Geel was de aanvoerder.

Met zijn handen op de knieën van zijn corduroy broek boog hij zich over Rothstein heen. ‘Wil je misschien een drupje van het een of ander om rustig te worden?’

‘Als je iets alcoholisch bedoelt, ik drink al twintig jaar niet meer. Mocht niet meer van de dokter.’

‘Goed van je. Ga je naar de AA?’

‘Ik was geen *alcoholist*,’ zei Rothstein, gepikeerd. Idioot om gepikeerd te zijn in zo’n situatie... of toch niet? Hoe kon je weten hoe je moest reageren nadat je in het holst van de nacht uit je bed bent gesleurd door mannen met kleurige bivakmutsen? Hij vroeg zich af hoe hij zo’n voorval zou beschrijven en had geen idee; hij schreef niet over dit soort situaties. ‘Mensen gaan er altijd maar van uit dat elke twintigste-eeuwse mannelijke schrijver een *alcoholist* moet zijn.’

‘Goed, goed,’ zei Mr. Geel. Het leek wel of hij een humeurig kind gunstig probeerde te stemmen. ‘Water?’

‘Nee, dank je. Het enige wat ik wil is dat jullie alle drie weggaan, dus ik zal heel eerlijk zijn.’ Hij vroeg zich af of Mr. Geel de belangrijkste hoofdregel van de menselijke dialoog begreep: als iemand zegt dat hij heel eerlijk tegen je zal zijn, is hij in de meeste gevallen van plan te gaan liegen dat hij barst. ‘Mijn portefeuille ligt op de ladekast in de slaapkamer. Er zit iets meer dan tachtig dollar in. Op de schoorsteenmantel staat een aardewerken theepot...’

Hij wees. Mr. Blauw draaide zich om, om te kijken, maar Mr. Geel niet. Mr. Geel bleef Rothstein aankijken en de ogen achter de bivakmuts keken bijna geamuseerd. Dit wordt niks, dacht Rothstein, maar hij hield vol. Nu hij klaarwakker was, was hij niet alleen bang maar ook kwaad, ook al wist hij dat hij dat beter niet kon laten merken.

‘Daar bewaar ik het huishoudgeld in. Vijftig of zestig dollar. Meer heb ik niet in huis. Neem mee en ga weg.’

‘Vuile leugenaar,’ zei Mr. Blauw. ‘Je hebt heel wat meer dan dat, ouwe. Dat weten we. Geloof me.’

Alsof dit een toneelstuk was, riep Mr. Rood volgens het script zijn tekst vanuit de werkkamer: ‘Bingo! Joekel van een kluis gevonden!’

Rothstein had geweten dat de man met de rode muts hem zou vinden, maar toch zonk de moed hem in de schoenen. Stom om contanten in huis te hebben, terwijl er geen andere reden voor was dan zijn weerzin tegen creditcards en cheques en aandelen en alle andere middelen voor geldtransacties, al die verleidelijke boeien die mensen vastketenden aan Amerika’s onweerstaanbare en uiteindelijk destructieve systeem van lenen-om-uit-te-geven. Maar misschien was het contante geld nu wel zijn

redding. Cash was vervangbaar. De notitieboekjes, meer dan honderdvijftig in getal, niet.

‘En nu de combinatie,’ zei Mr. Blauw. Hij knipte met zijn gehandschoende vingers. ‘Voor de dag ermee.’

Rothstein was bijna kwaad genoeg om te weigeren – volgens Yolande had hij zijn hele leven in de kwaad-stand gestaan (‘Waarschijnlijk al in je verdomde wieg,’ had ze gezegd), maar hij was ook moe en bang. Als hij tegenwerkte zouden ze het uit hem slaan. Misschien kreeg hij dan wel weer een hartaanval en die zou hem nu vrijwel zeker fataal worden.

‘Als ik jullie de combinatie geef, pakken jullie dan het geld en gaan jullie dan weg?’

‘Meneer Rothstein,’ zei Mr. Geel met een beminnelijkheid die oprecht leek (en daardoor belachelijk), ‘u bevindt zich niet in de positie om te kunnen onderhandelen. Freddy, pak de tassen.’

Rothstein voelde een kille luchtstroom toen Mr. Blauw, ook wel Freddy genaamd, door de keukendeur naar buiten ging. Intussen was er weer een glimlach verschenen op het gezicht van Mr. Geel. Rothstein had nu al een gruwelijke hekel aan die glimlach. Die rode lippen.

‘Kom op, genie – voor de draad ermee. Hoe eerder we het gehad hebben, hoe beter.’

Rothstein zuchtte en dreunde de geheime cijfercombinatie op van de kluis in de kast in zijn werkkamer. ‘3 links twee keer draaien, 31 rechts twee keer draaien, 18 links één keer draaien, 99 rechts één keer draaien en weer terug naar nul.’

Achter de bivakmuts gingen de rode lippen wat verder open, zodat nu tanden zichtbaar werden. ‘Ik had het kunnen weten. Dat is uw geboortedatum.’

Terwijl Geel de combinatie naar de man in de kast riep, kwam Rothstein tot een paar onaangename conclusies. Mr. Blauw en Mr. Rood waren puur op geld uit en Mr. Geel zou zijn aandeel misschien ook wel opeisen, maar hij dacht niet dat het de man die hem steeds maar *genie* bleef noemen in de eerste plaats om geld te doen was. Als om dit te onderstrepen, kwam op dat moment Mr. Blauw weer binnen, opnieuw vergezeld door een koude luchtstroom van buiten. Hij had vier lege plunjezakken bij zich, over elke schouder twee.

‘Hoor eens,’ zei Rothstein tegen Mr. Geel, terwijl hij de man recht in de ogen bleef kijken. ‘Doe het niet. Het enige in die kluis wat de moeite

waard is om mee te nemen is het geld. Verder ligt er een berg losse kladjes, die alleen voor mij belangrijk zijn.'

Vanuit de werkkamer riep Mr. Rood: 'Godsammekrakepitte, Morrie! We hebben de jackpot! Tering, hier *ligt* me een partij poen! Nog in de enveloppen van de bank. *Stapels!*'

Minstens zestig, had Rothstein hem kunnen vertellen, misschien wel tachtig. En in elk van die enveloppen zat vierhonderd dollar. Van Arnold Abel, mijn boekhouder in New York. Jeannie int de cheques en neemt de enveloppen met contanten mee en ik stop ze in de kluis. Alleen geef ik niet veel uit, want Arnold betaalt vanuit New York de meeste rekeningen. Af en toe geef ik Jeannie eens een extraatje, en met Kerstmis krijgt de postbode ook wat, maar verder geef ik het amper uit. Dit gaat nu al jaren zo en waarom? Arnold vraagt nooit waar ik het geld voor gebruik. Misschien denkt hij dat ik een regeling heb met een paar callgirls. Misschien denkt hij dat ik op paarden wed op de renbaan van Rockingham.

Maar het gekke is, had hij tegen Mr. Geel (ook wel Morrie genaamd) kunnen zeggen: Ik heb het mezelf ook nooit gevraagd. Net zomin als ik mezelf ooit heb afgevraagd waarom ik het ene notitieboekje na het andere blijf volpennen. Sommige dingen zijn gewoon zo.

Hij had al die dingen kunnen zeggen, maar hij hield zijn mond. Niet omdat Mr. Geel het niet zou begrijpen, maar omdat die veelbetekenende, roodlippige glimlach zei dat hij het misschien juist wel zou begrijpen.

En zich er niets van zou aantrekken.

'Wat ligt er nog meer?' riep Mr. Geel. Hij keek Rothstein nog steeds aan. 'Dozen? Met manuscripten? Zo groot als ik je heb verteld?'

'Geen dozen, notitieboekjes,' riep Mr. Rood terug. 'Die hele klotekluis zit er vol mee.'

Mr. Geel glimlachte, zonder zijn blik van Rothstein af te wenden. 'Handgeschreven? Werk jij zo, genie?'

'Alsjeblieft,' zei Rothstein. 'Laat ze gewoon liggen. Niemand mag dat materiaal zien. Het is nog niet af.'

'En ik denk ook niet dat dat nog gaat gebeuren. Je pot gewoon alles op.' De twinkeling in die ogen – wat Rothstein in gedachten een Ierse twinkeling noemde – was opeens verdwenen. 'En hé, je hoeft immers ook niets te publiceren? Er is geen *financiële noodzaak*. Je ontvangt royalty's voor *The Runner*. En voor *The Runner Sees Action*. En voor *The*

Runner Slows Down. De beroemde Jimmy Gold-trilogie. Daar verschijnen nog steeds herdrukken van. Verplichte kost op alle middelbare scholen en universiteiten in dit hele geweldige land van ons. Met dank aan een hele klik literatuurdocenten bij wie jij en Saul Bellow geen kwaad kunnen doen, heb je een trouw publiek van boeken-kopende studenten. Je hebt het goed voor elkaar, nietwaar? Waarom zou je het risico nemen iets te publiceren waardoor je goede reputatie een deuk zou kunnen oplopen? Je kunt je hier verstoppen en net doen alsof de rest van de wereld niet bestaat.' Mr. Geel schudde zijn hoofd. 'Beste vriend, jij geeft een geheel nieuwe betekenis aan de term anaal retentief.'

Mr. Blauw stond nog steeds in de deuropening. 'Wat moet ik doen, Morrie?'

'Ga Curtis helpen. Neem alles mee. Als de notitieboekjes niet allemaal in de plunjezakken passen, kijk dan even rond. Zelfs een huismus als hij moet wel ergens een koffer hebben. En verspil geen tijd aan geld tellen. Ik wil hier zo snel mogelijk weg.'

'Oké.' Mr. Blauw – Freddy – liep weg.

'Doe het niet,' zei Rothstein, die schrok van het beven van zijn stem. Soms vergat hij hoe oud hij was, maar vannacht niet. Nee, vannacht niet.

Degene die Morrie werd genoemd leunde naar hem toe en een paar grijsgroene ogen keken hem door de gaten in de gele bivakmuts aan. 'Ik wil iets weten. Als je eerlijk bent, laten we de notitieboekjes misschien wel liggen. Zul je eerlijk tegen me zijn, genie?'

'Ik zal het proberen,' zei Rothstein. 'En ik heb dat nooit van mezelf gezegd, hoor. Het was *Time Magazine* dat me een genie noemde.'

'Maar je hebt vast nooit een brief gestuurd om het te weerspreken.'

Rothstein zei niets. Klootzak, dacht hij. Pedante rotzak. Je laat niks achter, hè? Het maakt niet uit wat ik zeg.

'Dit is wat ik wil weten – waarom kon je Jimmy Gold in godsnaam niet met rust laten? Waarom moest je hem per se zo door het slijk halen?'

De vraag was zo onverwacht dat Rothstein aanvankelijk niet wist waar Morrie het over had, ook al was Jimmy Gold zijn beroemdste personage, het personage waarvoor mensen zich hem zouden blijven herinneren (ervan uitgaande dat hij ergens voor in de herinnering zou blijven). Hetzelfde coverartikel in de *Time* waarin Rothstein een genie was genoemd, had Jimmy Gold 'een Amerikaans icoon van vertwijfeling in een land

van overvloed' genoemd. Gelul natuurlijk, maar het had weer boeken verkocht.

'Als je bedoelt dat ik na *The Runner* had moeten stoppen, dan ben je niet de enige.' Maar wel bijna, had hij eraan toe kunnen voegen. *The Runner Sees Action* had zijn reputatie als groot Amerikaans schrijver geconsolideerd en *The Runner Slows Down* was de bekroning van zijn werk geweest: door alle recensenten de hemel in geprezen, tweeënzestig weken op de bestsellerlijst van *The New York Times*. Plus de National Book Award – een prijs die hij overigens niet persoonlijk in ontvangst had genomen. 'De *Ilias* van naoorlogs Amerika,' had het juryrapport het genoemd en daarmee werd niet alleen het laatste boek bedoeld, maar de trilogie als geheel.

'Ik zeg niet dat je na *The Runner* had moeten stoppen,' zei Morrie. '*The Runner Sees Action* was net zo goed, misschien nog wel beter. Die waren *waar*. Maar die laatste. Man, wat een partij bagger. Reclame? Ik bedoel, *reclame*?'

Toen deed Mr. Geel iets wat Rothstein de adem benam, en waarvan zijn maag omdraaide. Langzaam, bijna bedachtzaam, trok hij zijn gele bivakmuts van zijn hoofd en kwam er een jongeman met klassieke Boston-Ierse trekken tevoorschijn: rood haar, groenige ogen, een bleekwitte huid die altijd verbrandde en nooit bruin werd. Plus die eigenaardig rode lippen.

'Huis in een *buitenwijk*? Ford personenwagen op de *oprit*? Vrouw en twee kleine *koters*? Iedereen sluit uiteindelijk compromissen, is dat wat je ermee wilde zeggen? Iedereen krijgt zijn deel?'

'In de notitieboekjes...'

In die notitieboekjes zaten nog twee Jimmy Gold-romans, dat was wat hij wilde zeggen, romans die de cirkel rondmaakten. In de eerste ziet Jimmy de leegheid in van zijn burgerlijke bestaan en verlaat hij zijn gezin, zijn baan, en zijn knusse woning in Connecticut. Hij vertrekt te voet, met niets anders dan een rugzak en de kleren die hij aanheeft. Hij wordt een oudere versie van de jongen die stopte met school, met zijn materialistische familie brak en na een weekend in een alcoholische roes door New York te hebben gezworven besloot om het leger in te gaan.

'In de notitieboekjes wat?' vroeg Morrie. 'Kom op, genie, voor de draad ermee. Vertel me waarom je hem neer moest slaan en met je voet op zijn achterhoofd zijn gezicht in de modder moest drukken.'

In The Runner Goes West wordt hij weer zichzelf, wilde Rothstein zeggen. *Zijn wezenlijke zelf*. Alleen had Mr. Geel nu zijn gezicht laten zien en haalde hij een pistool uit de rechterzak van zijn houthakkersjas. Hij keek treurig.

‘Je hebt een van de grootste personages in de Amerikaanse literatuur gecreëerd en vervolgens liet je hem vallen als een baksteen,’ zei Morrie. ‘Een man die zoiets doet, verdient het niet om te leven.’

De woede kwam, als een aangename verrassing, terug denderen. ‘Als je dat denkt,’ zei John Rothstein, ‘dan heb je nooit een woord begrepen van wat ik heb geschreven.’

Morrie richtte het pistool. De opening staarde hem aan als een zwart oog.

Rothstein wees met een door artritis misvormde vinger terug, alsof het zijn eigen pistool was, en het gaf hem voldoening toen hij Morrie met zijn ogen zag knipperen en een beetje terug zag deinzen. ‘Bespaar me je stomme literaire kritieken. Daar heb ik er al genoeg van over me heen gekregen, lang voordat jij werd geboren. Hoe oud ben je nou helemaal: tweeëntwintig? Drieëntwintig? Wat weet je van het leven, laat staan van literatuur?’

‘Genoeg om te weten dat niet iedereen zijn principes verraadt.’ Tot zijn stomme verbazing zag Rothstein tranen opwellen in die Ierse ogen. ‘Waag het niet me de les te lezen over het leven, terwijl je jezelf nota bene twintig jaar lang als een rat in zijn hol voor de wereld verborgen hebt gehouden.’

Deze oude kritiek – hoe *haal* je het in je hoofd je van de Grote Schrijvers af te zonderen? – veranderde Rothsteins boosheid in blinde woede – het soort woede dat zowel Peggy als Yolande zou hebben herkend, omdat hij dan met glazen en meubilair ging lopen smijten – en daar was hij blij om. Beter strijdend ten onder dan angstig in een hoekje kruipen en om zijn leven smeken.

‘Hoe dacht je mijn werk te gelde te gaan maken? Heb je daar al over nagedacht? Ik neem aan van wel. Ik neem aan dat je weet dat je net zo goed kunt proberen gestolen notities van Hemingway aan de man te brengen, of een schilderij van Picasso. Maar je vrienden zijn niet zo ontwikkeld als jij, hè? Dat hoor ik aan hun manier van praten. Weten zij wat jij weet? Vast niet. Maar je hebt ze iets in het vooruitzicht gesteld. Je hebt ze gouden bergen beloofd en gezegd dat ze allemaal hun deel

zullen krijgen. Daar acht ik je wel toe in staat. Ik denk dat je over een zee van woorden beschikt. Maar wel een ondiep zeetje.'

'Hou je mond. Je lijkt mijn moeder wel.'

'Je bent gewoon een ordinaire dief, vriend. En ongelooflijk stom om iets te stelen wat je nooit zult kunnen verkopen.'

'Kop houden, genie, ik waarschuw je.'

Rothstein dacht: En wat dan nog als hij de trekker overhaalt? Geen pillen meer. Geen spijt meer over het verleden en het spoor van verbroken relaties dat ik heb achtergelaten alsof het om in de prak gereden auto's ging. Niet meer als een bezetene zitten schrijven en het ene notitieboekje na het andere vol pennen, als kleine hoopjes konijnenkeutels op een bospad. Misschien was een kogel in het hoofd zo slecht nog niet. Beter dan kanker of alzheimer, de grootste angst van iedereen die het zijn leven lang van zijn verstand had moeten hebben. Natuurlijk zouden de kranten er vol van staan, net als voor dat verdomde artikel in *Time Magazine*... maar als hij die trekker overhaalt, hoef ik ze in elk geval niet meer te lezen.

'Je bent dom,' zei Rothstein. Van het ene moment op het andere was hij in een soort vervoering. 'Je denkt dat je slimmer bent dan die twee anderen, maar dat ben je niet. Zij snappen tenminste dat je contant geld kunt uitgeven.' Hij boog zich naar voren en staarde naar dat bleke, sproetige gezicht. 'Zal ik je eens wat vertellen, knul? Het zijn types zoals jij die lezen een slechte naam geven.'

'Ik waarschuw je nog één keer,' zei Morrie.

'Krijg de pest maar met je waarschuwingen. Schiet of rot anders op uit mijn huis.'

Morris Bellamy schoot.

2009

De eerste ruzie over geld in het huishouden van de Saubers – dat wil zeggen, de eerste die de kinderen hoorden – vond plaats op de avond van 9 april 2009. Het was geen heftige ruzie, maar ook de grootste stormen beginnen als zachte briesjes. Peter en Tina Saubers zaten in de woonkamer, waar Pete huiswerk zat te maken en Tina naar een dvd van *Sponge Bob* keek. Het was er een die ze al eerder had gezien, heel vaak zelfs, maar ze leek er nooit genoeg van te krijgen. Dit kwam goed uit, want bij de Saubers thuis hadden ze tegenwoordig geen Cartoon Network meer. Tom Saubers had het abonnement op kabeltelevisie twee maanden geleden opgezegd.

Tom en Linda Saubers zaten in de keuken, waar Tom zijn oude rugzak dichttrok nadat hij er eerst twee energierepen, een Tupperwaredoosje met rauwkost, twee flesjes water en een blikje cola in had gestopt.

‘Je bent gestoord,’ zei Linda. ‘Ik bedoel, ik weet dat je qua persoonlijkheid een echt Type A bent, maar dit gaat wel heel erg ver. Als je de wekker op vijf uur wilt zetten, prima. Dan kun je eerst Todd oppikken, ben je om zes uur bij het City Center en dan sta je nog steeds vooraan in de rij.’

‘Was het maar waar,’ zei Tom. ‘Todd zegt dat er vorige maand in Brook Park ook zo’n banenbeurs was en dat de mensen daar al een dag eerder voor in de rij stonden. *Een dag eerder, Lin!*’

‘Todd zegt zoveel. En jij luistert nog ook. Weet je nog toen Todd zei dat Pete en Tina helemaal weg zouden zijn van dat Monster Truckgebeuren...’

‘Het gaat nu niet om Monster Trucks of een concert in het park of een vuurwerkshow. Het gaat om ons *leven*.’

Pete keek op van zijn huiswerk en hij en zijn kleine zusje keken elkaar even aan. Tina’s schouderophalen was veelzeggend: pa en ma zijn weer bezig. Hij zette zich weer aan zijn algebra. Nog vier sommen en hij kon naar Howie toe. Kijken of Howie nog nieuwe stripbladen had. Pete had zelf niets te ruilen; zijn zakgeld had hetzelfde lot ondergaan als het kabelabonnement.

In de keuken liep Tom inmiddels te ijsberen. Linda ging naar hem toe en pakte zachtjes zijn arm. ‘Ik weet wel waar het om gaat,’ zei ze.

Ze praatte zacht, deels zodat de kinderen haar niet zouden horen en nerveus werden (ze wist dat Pete dat al was), maar voornamelijk om de boel wat te sussen. Ze wist hoe Tom zich voelde en had met hem te doen. Bang zijn was erg; zich vernederd voelen omdat hij niet meer kon voldoen aan wat hij als zijn eerste prioriteit zag, het onderhouden van zijn gezin, was erger. Vernedering was niet eens het goede woord. Wat hij voelde was schaamte. In de tien jaar dat hij voor Lakefront Makelaardij had gewerkt, was hij aldoor een van hun topverkopers geweest en had zijn lachende foto vaak voor in de winkel gestaan. Het geld dat zij verdiende als juf in groep vijf was alleen maar de kers op de taart. Toen echter in het najaar van 2008 de economie was ingestort, waren de Saubers opeens een gezin met slechts één inkomen geworden.

En het was niet eens zo dat Tom was ontslagen en misschien zijn baan terug zou krijgen als alles weer wat beter ging; Lakefront Makelaardij was nu een leeg gebouw met graffiti op de muren en een bord met *TE KOOP OF TE HUUR* ervoor. De gebroeders Reardon, die de zaak van hun vader hadden overgenomen (en hun vader weer van de zijne), hadden zwaar geïnvesteerd in aandelen en waren bijna alles kwijtgeraakt toen de markt instortte. Het was voor Linda een schrale troost dat Toms beste vriend, Todd Paine, in hetzelfde schuitje zat. Ze vond Todd een sukkel.

‘Heb je de weersvoorspellingen gezien? Ik wel. Het wordt koud. Tegen de ochtend mist vanaf het meer en misschien zelfs ijzel. *Ijzel*, Tom.’

‘Mooi. Ik hoop het. Dan komen er minder mensen en maak ik meer kans.’ Hij pakte haar onderarmen beet, maar voorzichtig. Er werd niet door elkaar geschud of geschreeuwd. Dat kwam later. ‘Ik *moet* iets vinden, Lin, en die banenbeurs is dit voorjaar mijn beste kans. Ik heb er alles aan gedaan...’

‘Dat weet ik wel...’

‘En er is *niks*. En dan bedoel ik *nul komma nul*. Ja, een paar baantjes in de haven en iets in de bouw bij het winkelcentrum of de luchthaven, maar zie je mij dat soort werk doen? Ik ben vijftien kilo te zwaar en heb al twintig jaar niets meer aan mijn conditie gedaan. Misschien vind ik komende zomer iets in het zakencentrum – iets administratiefs of zo – *als* het dan inmiddels wat beter gaat... maar dat zou dan niet veel betalen en waarschijnlijk tijdelijk zijn. Daarom gaan Todd en ik er vannacht

naartoe om er in de rij te gaan staan tot morgenochtend de deuren open-
gaan. En ik beloof je dat ik terugkom met een redelijk betaalde baan.’

‘En waarschijnlijk met een of ander virus dat wij dan vervolgens ook
krijgen. Dan moeten we straks op de boodschappen bezuinigen om de
dokter te kunnen betalen.’

Dat was het moment waarop hij echt kwaad op haar werd. ‘Een beetje
steun zou wel fijn zijn.’

‘Tom, in godsnaam, ik doe mijn *be...*’

‘Misschien zelfs een schouderklopje. “Goed dat je zoveel initiatief
toont, Tom. We zijn blij dat je zo je best doet voor je gezin, Tom.” Iets
dergelijks. Als het niet te veel gevraagd is.’

‘Ik wil alleen maar zeggen...’

Maar voordat ze haar zin kon afmaken ging de keukendeur open en
weer dicht. Hij was naar buiten gelopen om een sigaret te roken. Toen
Pete weer opkeek, zag hij spanning en bezorgdheid op Tina’s gezichtje.
Ze was ook nog maar acht. Pete glimlachte en gaf haar een knipoog.
Tina lachte weifelend terug en verdiepte zich toen weer in die onder-
waterwereld die Bikinibroek heette, waar papa’s niet ontslagen werden
en ze hun stemmen niet verhieven en waar kinderen gewoon zakgeld
kregen. Tenzij ze stout waren natuurlijk.

Voordat hij die avond wegging, droeg Tom zijn dochter naar bed en gaf
haar een nachtzoen. Hij gaf Mevrouw Beasley, Tina’s lievelingspop, er
ook eentje – dat bracht geluk, zei hij.

‘Papa? Komt alles weer goed?’

‘Reken maar, schatje,’ zei hij. Dat herinnerde ze zich. Het zelfvertrou-
wen in zijn stem. ‘Alles komt weer helemaal goed. Ga nu maar lekker
slapen.’ Toen verliet hij haar kamer, lopend, heel gewoon. Dat herinnerde
ze zich ook, want zo zou ze hem nooit meer zien lopen.

Aan het begin van de steile weg die van Marlborough Street naar het
parkeerterrein van het City Center leidde, zei Tom: ‘Ho even, wacht, stop!’

‘Man, er zitten auto’s achter me,’ zei Todd.

‘Twee tellen maar.’ Tom hield zijn mobieltje omhoog en nam een foto
van de mensen die in de rij stonden. Waarschijnlijk al zo’n honderd.
Minstens. Boven de deuren van het auditorium hing een spandoek met
de tekst: GEGARANDEERD 1000 BANEN! En: ‘WIJ STAAN PAL VOOR DE MEN-

Achter Todd Paines roestige Subaru uit 2004 drukte iemand op zijn claxon.

‘Tommy, ik wil geen spelbreker zijn terwijl je deze gedenkwaardige gebeurtenis vastlegt, maar...’

‘Rijden maar. Ik heb het.’ En terwijl Todd het parkeerterrein opreed, waar de plekken het dichtst bij het gebouw al bezet waren: ‘Ik kan niet wachten om die foto aan Linda te laten zien. Weet je wat ze zei? Dat we, als we hier om zes uur zouden zijn, vooraan in de rij zouden staan.’

‘Ik zei het je toch? De Toddster liegt niet.’ De Toddster parkeerde. De Subaru sloeg rochelend en piepend af. ‘Zodra het licht wordt staan hier een paar duizend mensen. En tv. Alle zenders. *City at Six*, *Morning Report*, *MetroScan*. Misschien worden we nog wel geïnterviewd.’

‘Ik heb liever een baan.’

Wat één ding betreft had Linda gelijk gehad: het was vochtig. Je kon het meer ruiken, zo’n flauwe rioolwaterlucht. En het was koud. Bijna koud genoeg om zijn adem te kunnen zien. Er stonden paaltjes waarlangs geel-zwart gestreept politielint was gespannen, zodat de rij banenzoekers zigzaggend heen en terug werd geleid, als plooiën in een menselijke accordeon. Tom en Todd namen hun plek in tussen de achterste paaltjes. Meteen stonden er alweer anderen achter hen, voornamelijk mannen, sommigen in dikke flecejacks, anderen met van die typische Meneer de Zakenman-overjassen en Meneer de Zakenman-kapsels die een nieuwe knipbeurt wel konden gebruiken. Tom schatte in dat de rij tegen de ochtend tot het einde van het parkeerterrein zou reiken en dan zou het nog minstens vier uur duren voordat de deuren opengingen.

Zijn oog viel op een vrouw die een baby voor haar lichaam had hangen. Ze stonden een paar zigzags verder. Tom vroeg zich af hoe wanhopig je moest zijn om in een koude, vochtige nacht als deze hier met een zuigeling in de rij te komen staan. Het kleintje zat in zo’n soort indiaanse draagzak. De vrouw stond met een stevig gebouwde man te praten die een slaapzak over zijn schouder had hangen, en de baby keek van de een naar de ander, als ’s werelds allerkleinste tennisfan. Het was wel een komisch gezicht.

‘Beetje opwarmen, Tommy?’ Todd had een halve liter Bell’s uit zijn rugzak gehaald en reikte hem de fles aan.

Bij de herinnering aan Linda’s afscheidswaard – *Waag het niet om*

met een kegel thuis te komen, meneertje – zei Tom bijna nee, maar toen pakte hij de fles aan. Het was hier koud en een enkele slok kon geen kwaad. Hij voelde de whisky omlaag glijden en zijn keel en maag verwarmen.

Mond spoelen voordat je bij een van die kramen naar binnen gaat, dacht hij bij zichzelf. Mannen die naar whisky stinken worden nergens voor aangenomen.

Toen Todd hem nog een slok aanbood – rond een uur of twee – sloeg Tom die af. Maar toen hij het om drie uur nog een keer deed, pakte Tom de fles van hem aan. Toen hij zag wat er nog in zat, vermoedde hij dat de Toddster zich vrij overvloedig tegen de kou had staan wapenen.

Wat kan het mij ook verdommen, dacht Tom, en nam deze keer wat meer dan een slokje; nu was het een flinke mond vol.

‘Zo mag ik het zien,’ zei Todd, die toch al iets onduidelijker sprak. ‘Gewoon toegeven aan je zwakheden.’

Er bleven nog steeds banenzoekers arriveren. Hun auto’s kwamen door de steeds dichtter wordende mist aanrijden vanuit Marlborough Street. De rij reikte inmiddels tot ver voorbij de paaltjes en er werd niet meer gezigzagd. Tom was ervan uitgegaan dat hij de economische malaise waarin het land op dit moment verkeerde wel begreep – was hij zelf niet net zijn baan kwijtgeraakt, een heel *goede* baan? – maar toen de auto’s maar bleven komen en de rij steeds langer werd (hij kon al niet meer zien waar hij ophield), begon hij er een nieuwe, angstaanjagende kijk op te krijgen. Misschien was *malaise* niet het juiste woord. Misschien was het juiste woord *rampspoed*.

Rechts van hem, in de doolhof van paaltjes en politielint die naar de deuren van het donkere auditorium leidde, begon de baby te huilen. Tom keek om en zag de man met de slaapzak de zijkanten van de draagzak vasthouden zodat de vrouw (god, dacht Tom, ze ziet eruit als een tiener) het kind eruit kon tillen.

‘Wazzdat?’ vroeg Todd. Onduidelijker dan ooit.

‘Een kind,’ zei Tom. ‘Vrouw met kind. *Meisje* met kind.’

Todd tuurde. ‘Christus te paard,’ zei hij. ‘Dat vind ik nou echt onder-rant... overant... je weet wel, niet verantwoordelijk.’

‘Ben je dronken?’ Linda mocht Todd niet, ze zag zijn goede kanten niet en op dit moment wist Tom eigenlijk ook niet of hij die wel zag.

‘Beetje maar. Tegen de tijd dat de deuren opengaan is er niks meer

aan de hand. En ik heb pepermuntjes bij me.'

Tom overwoog de Toddster te vragen of hij ook aan Visine had gedacht – zijn ogen waren heel erg rood – maar besloot dat hij nu even geen zin had om het daarover te hebben. Hij keek weer naar waar hij de vrouw met de huilende baby had gezien. Eerst dacht hij dat ze weg waren. Toen hij echter lager keek, zag hij haar in de slaapzak van de grote man kruipen, met de baby op haar borst. De grote man hield de slaapzak voor haar open. Het kindje jammerde nog steeds de longen uit zijn of haar lijfje.

'Kun je dat kind z'n kop niet laten houden?' riep een man.

'Eigenlijk zou iemand de kinderbescherming moeten bellen,' voegde een vrouw eraan toe.

Tom dacht aan Tina op die leeftijd, stelde zich voor dat zij hier was in deze koude, mistige nacht, en bedwong de neiging om de man en de vrouw toe te roepen hun bek te houden... of nog beter, de vrouw met het kindje op de een of andere manier te helpen. Ze zaten hier immers allemaal in hetzelfde schuitje? Dit hele zootje ongelukkige pechvogels.

Het huilen werd minder, hield op.

'Ze zal 'm wel voeden,' zei Todd. Hij kneep in zijn borst om duidelijk te maken wat hij bedoelde.

'Ik denk het.'

'Tommy.'

'Ja?'

'Je weet toch dat Ellen haar baan kwijt is?'

'Jezus, nee. Dat wist ik dus niet.' Hij deed net of hij de angst in Todds ogen niet zag. Of de vochtige glinstering in zijn ogen. Misschien van de drank of van de kou. Misschien ook niet.

'Ze zeiden dat ze haar terug zouden nemen zodra het weer beter gaat, maar dat hebben ze tegen mij ook gezegd en ik ben nu al een halfjaar werkloos. Ik heb mijn levensverzekering te gelde gemaakt. Dat geld is nu op. En weet je wat we nog op de bank hebben staan? Vijfhonderd dollar. Weet je hoelang je met vijfhonderd dollar doet als een heel brood bij Kroger's een dollar kost?'

'Niet zo lang.'

'Dat kun je verdomme wel zeggen, ja. Ik *moet* hier iets zien te vinden. Het *moet*.'

'Je vindt wel wat. We vinden allebei wel wat.'